

[Verslag workshop Samenwerking Akkerbouw – Veehouderij](#)

Op 29 juni 2022 vond in Venhorst de tweede workshop Samenwerking Akkerbouw – Veehouderij plaats. In totaal namen hier 17 personen aan deel. In dit verslag lees je over de presentaties, de gesprekken en de afspraken.

Aanleiding

In het kader van de kringloopvisie wordt meerwaarde gezien in de samenwerking tussen akkerbouw/tuinbouw- en veehouderijbedrijven. Om dit uit te zoeken zijn pilots gestart in de experimenteergebieden en in het kader van de GLB-pilots. Ook zijn er een aantal lopende POP3-projecten op dit thema. In totaal gaat het om 15 projecten die met samenwerking plantaardig en dierlijk bezig zijn. Dit was de aanleiding voor de initiatiefnemers om deze workshop te organiseren.

Presentaties

Lennart Fuchs (WUR) gaf een mooi beeld van de kringlopen en stromen in het zuidoostelijk zandgebied: hoe zien ze eruit en welke plek hebben de akkerbouw en veehouderij hierin. Verder ging hij in op het ontwerp van de Boerderij van de Toekomst in het ZO-Zandgebied, met 4 verschillende systemen: akkerbouw-vollegroondsgroente, grondgebonden melkveebedrijf, natuurinclusief/extensief melkveebedrijf en grondgebonden varkenshouderij.

In twee groepen zijn de posters van de PAVEX-gebieden de Achterhoek en de Peel gepresenteerd. De toelichting werd gedaan door Rianne van Binsbergen (Achterhoek) en Ronald Luijkx (de Peel). De posters van alle PAVEX-pilots in de experimenteergebieden zijn via [deze link](#) te zien. In de posters is de diversiteit van de projecten af te lezen, wat de leerdoelen zijn en wat de scores zijn op de KPI's.

Jan van Esch (LNV) heeft de groep bijgepraat over het nieuwe GLB/NSP en het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Belangrijke wijzigingen ten opzicht van het vorige GLB:

- Meer focus op prestatiebetalingen
- Ondersteunen vernieuwing in de sector
- Inzet op gebiedsgerichte urgente doelen
- Leren en monitoren

Het nieuwe programma biedt veel mogelijkheden voor kennis en innovatie. Deze maatregelen zijn goed toe te passen in de gebiedsgerichte aanpak.

Alle presentaties zijn in te zien via [deze link](#).

Gesprekken in groepjes

Groep 1, Pieter de Wolf

Stelling: In de toekomst staat de veehouderij ten dienste van duurzame plantaardige productie (nu is dat andersom).

De huidige situatie

Meer dan de helft van de NL import van fosfaat bestaat uit veevoergrondstoffen. Ongeveer 30% daarvan komt in melk, vlees en eieren terecht, de andere 70% in mest. De concentratie van veehouderij in het Zuidoostelijk veehouderijgebied leidt m.n. in dit gebied tot een groot mestaanbod. De plantaardige productie heeft nu twee functies: het voer produceren wat nodig is om tot een goed rantsoen te komen (gras, snijmais) en dienen als plaatsingsruimte voor dierlijke

mest. Dit leidt niet tot het meest duurzame grondgebruik (intensieve bouwplannen met een hoge input, en met hoge emissierisico's).

De toekomst

Vanuit duurzaam grondgebruik zijn dieren nodig/wenselijk om reststromen te verwerken, die vrijkomen van een duurzaam bouwplan. Dat zijn deels rustgewassen als gras-klover, granen en korrelmais/CCM, maar deels ook reststromen die ontstaan bij de verwerking van suikerbieten, fritesaardappelen of conservengroenten. Het valt op dat in de ontwerpen van BvdT Zuidoost nog steeds relatief veel voer beschikbaar komt voor koeien en varkens. Het aantal dieren is hierbij dus structureel gekoppeld aan het grondgebruik. Dat betekent tegelijk dat veehouderij nog steeds past in de regio.

De organisatorische uitdaging

De vraag die in de discussie naar voren kwam: hoe organiseer je duurzaam grondgebruik (wat voldoet aan de doelen/randvoorwaarden van o.a. waterkwaliteit, bodem, klimaat etc.)? Dat kan niet op individueel bedrijfsniveau gedaan worden (dan zouden de vele gespecialiseerde bedrijven allemaal extra gewassen moeten gaan telen), en ook in de kringloop zijn afspraken onderling nodig om te zorgen dat het aantal dieren in verhouding blijft met het aanbod van veevoer. Dit is dus een belangrijk vraagstuk bij de gebiedsgerichte aanpak.

Groep 2, Martijn Buijsse

Stelling: De doelen van het NPLG kun je alleen halen door samenwerking tussen akkerbouw en veehouderij.

Reacties eerste groep:

- Is dit representatief? Bv in Veenweide geen akkerbouw.
- Eens als de stelling zou zijn: De intensieve melkveehouder heeft de samenwerking nodig.
- De akkerbouwer heeft de veehouder ook hard nodig.
- Blijvend grasland als potentiële bom voor de samenwerking (in addendum 7^e AP).
- Voor bodem zijn nog veel zaken onderbelicht.
- Risico voor inruil gras voor teelt cq. nitraat uitspoeling.
- Risico bij extensiveren is de verarming van de bodem.
- Onderschat niet het effect van nitraat-uitspoelingsgevoelige teelten door grote spelers.

Reacties tweede groep:

- Bij de juiste verhouding positief. En let ook op het gebied. Peel is niet Achterhoek.
- Melkveehouders zijn grote telers.
- Akkerbouw moet zijn akkerbouwgewassen.
- Het is voordeliger, namelijk de bodem moet geschikt zijn.
- Autonoom: meer intensieve teelten, bv lelies niet goed voor de doelen.
- Deze risico's moeten ingedamd worden door doelen te stellen op gebiedsniveau:
 - o meten op bedrijfsniveau
 - o geef wel ondernemersruimte
 - o Bedrijfs-bodem-en-waterplan
 - o Dit combineren met meten van nitraat
 - o Dit niet alleen, maar in combinatie met ten minste 5 maatregelen
 - o Richt je op grondeigenaren

Reacties derde groep

- Je bent sowieso afhankelijk (pacht).
- Ook met gebiedspartijen.
- Doel nitraat: waterschap vs boer.
- Er móet water zijn, anders spoelt het uit.
- Zijn dan alle teelten nog wel haalbaar?

- Er moeten afspraken gemaakt worden tussen eigenaar en gebruiker, waarin ten minste het volgende wordt vastgelegd:
 - o Risico op investeringen
 - o Leveringszekerheid
 - o Afnamezekerheid
 - o Beheer, bv op de bodem
 - o Verantwoordelijkheden van de grondeigenaar

Groep 3, Jan van Esch

Stelling: Bij samenwerking akkerbouw-veehouderij is de samenwerkingsmaatregel van het GLB de belangrijkste subsidiemogelijkheid. Deze is goed toe te passen in de gebiedsgerichte aanpak.

Wat is er nodig om de samenwerking akkerbouw/ veehouderij te ondersteunen?

- Nadruk op gebruik bestaande instrumenten (kennis/ SABE en innovatie/ EIP). Maar misschien zijn ander type instrumenten nodig (minder gericht op subsidie meer op verantwoordelijkheid en borging).
- Waar ligt de verantwoordelijkheid voor transitie naar duurzame landbouw?
- Bedrijfsniveau: maatwerk per bedrijf (coach, adviseur, bedrijfsplan).
- Samenwerkingsverband binnen een regio (vergelijk met collectieven) bijv. voor samenwerking tussen bedrijven.
- Provinciale gebiedsplannen.
- Instrumentarium beter koppelen aan gebiedsplannen, aandacht voor monitoring.
- Bestaande instrumenten zoals pilots en EIP moeten met minder administratie: Vereenvoudigde kostenopties, voorfinanciering, snellere doorlooptijd.
- Houd het ondernemers-gedreven, geen regeling waar vooral tussenpersonen of ketenpartners van profiteren.
- Maak meer reclame voor de regelingen en geef meer ondersteuning bij opzetten pilots en operationele groepen.
- Laat met goede voorbeelden zien wat je kunt bereiken met de regelingen en hoe ze gebruikt kunnen worden.
- Zorg voor goed overzicht van de verschillende projecten om te voorkomen dat telkens opnieuw het wiel wordt uitgevonden. Haal ervaringen van andere operationele groepen en pilots op. Projecten moeten aanvullend zijn.
- Aandacht voor platform voor monovergisters, experimenteer ruimte. Stalvloer op RAS lijst.

Vervolg

Aan het eind van de bijeenkomst is een rondje gemaakt, waarbij door een ieder is aangegeven wat de conclusies en verwachtingen voor het vervolg zijn. Samengevat is dit het resultaat:

- Het vliegwiel rond samenwerking akkerbouw-veehouderij komt op gang. Er wordt verder geëxperimenteerd, o.a. met de KPI's. We moeten blijven leren.
- Het is een verwarrende tijd. Met dit netwerk zouden we daar een bijdrage kunnen leveren aan een toekomstperspectief. Vanuit deze praktijkervaringen dingen bij elkaar brengen
- Vanuit het beleid gebeurt veel tegelijk, wat contrasterend beleid kan opleveren. Dat is zorgelijk.
- Wat is de behoefte van het beleid en de gebiedsuitwerkingen? Hoe gaan we van pilots naar gebiedsdoelen?
- Borging is van belang. In veel van de pilots is de omgevingsdienst niet vertegenwoordigd. Van belang dat ook deze dienst meedenkt over oplossingen.
- Boerderij van de Toekomst ZO past in het geheel. Dit bedrijf kan een mooie vertaling zijn naar het gebied.
- Binnen het gebiedsgericht werken is veel kennisuitwisseling nodig. Er zal geschakeld moeten worden tussen perceel-bedrijf-gebied. Hoe doen we dat zonder het dicht te regelen?
- Voor de gebiedsgerichte aanpak is veel menskracht en kennis nodig. Beiden zijn er tekort. Dit is een valkuil voor het NPLG. Hoe kan de provincie worden geholpen?

- Samen creëren met boeren, adviseurs, onderzoek en overheden is belangrijk. Er spelen in de gebieden veel spannende dingen. Toewerken naar doelvoorschriften.
- Bij samenwerking akkerbouw-veehouderij wordt de kringloop anders. In pilots en living labs zal nog veel uitgezocht moeten worden.
- Een volgende bijeenkomst in weer een ander gebied houden. Dan ook kijken naar het sturingsmodel op gebiedsniveau (wat wil je waar).

Bedrijfsbezoek

's Middags zijn we op bezoek geweest bij Tuinbouwbedrijf Jonkergouw in Schaijk en daar ontvangen door Harm Jonkergouw (25 jaar). Harm heeft eerst de HAS en daarna in Wageningen gestudeerd. Hij wil verder met het bedrijf, samen met zijn vader en ooms.

Jonkergouw produceert bospeen, dat direct vers geleverd wordt aan de meeste grote retailers in Nederland. Daarnaast wordt prei geteeld. De twee hoofdteelten vullen elkaar aan in arbeidsbehoefte in de zomer en winter.

Voor deze twee teelten is jaarlijks ruim 300 ha. nodig. Om dit mogelijk te maken is gewasrotatie nodig. Dus is er een grondpool opgebouwd waarin ongeveer 1200 ha rouleert. Er wordt nauw samengewerkt met vele grondeigenaren. Met de meeste grondeigenaren wordt al tientallen jaren samengewerkt. Samen wordt de afstemming gedaan, waarbij kwaliteit behoud van de grond essentieel is. Dus geen losse eenmalige uitruil, maar langdurige samenwerking op basis van vertrouwen.